

Dejan Grba

Digitalna umetnost: zaključak ili uvod

Savremena društveno, ekonomski i politički aktivna populacija, među koju spadaju umetnici i kulturno-obrazovni operatori, je istovremeno i jedan od najznačajnijih nosilaca i promotera digitalno-informatičke paradigme kognitivnog kapitalizma. Svojim učešćem u različitim vidovima nematerijalnog rada, u intenzivnoj produkciji afekata i procesiranju simboličkih sadržaja, oni dejstvuju prvenstveno na nivou potrošača-korisnika koji više ili manje uspešno usvajaju i savlađuju operativne zahteve digitalne tehnologije. Kognitivni kapitalizam naglašava mašinski, sistemski karakter odnosa, pojava i pojedinaca čiji individualitet postaje manje važan od njihove strukturne uloge. Umetnici i kulturno-obrazovni operatori zbog toga uglavnom nisu u poziciji, a često nisu ni istinski motivisani, da temeljno upoznaju, da kritički preispituju ili da bitno kontrolišu logiku njegovog nastajanja i funkcionisanja.

Efekti tehnološkog konformizma mogu da budu privlačni, ali njegove dugoročne konsekvence i krajnja cena mogu da budu visoke jer i najrestriktivnije i najdostupnije infrastrukture (digitalne) tehnologije nastaju složenim uodnošavanjem ekonomskih trendova, marketinga, mode i životnih stilova koji sami po sebi ne moraju da budu, a često i nisu, zaista vredni i/ili korisni u široj perspektivi. To se, između ostalog, odražava u informatičkoj inflaciji, u efemerizaciji značenja i u proređivanju važnih sadržaja i akcija. Konformizam, međutim, ne zavisi presudno od tehnoloških okolnosti već od preovlađujućih ljudskih vrednosti i potencijala, zbog čega predstavlja značajan odraz našeg vremena i zahteva specifičnu osetljivost i odgovornost umetnika i kulturno-obrazovnih operatora.

Digitalna umetnost nastaje iz bogate, visoko referentne i poučne istorije. Ona danas zahvata, reflektuje i utiče na širok opseg najrelevantnijih društvenih pojava i predstavlja dinamičnu laboratoriju koja stvara moćna sredstva umetničkog izraza i ljudskog saobraćanja sa često neispitanim, a još češće minimalno iskorišćenim potencijalima. Istovremeno, ona je prožeta brojnim protivrečnostima, paradoksima, nedoslednostima i sukobima između tehnokratije, oportunitizma, površnosti i nerazumevanja na jednoj strani i inteligentnih, kritičkih, promišljenih autorskih pristupa na drugoj.

I kao što C.G. Jung podseća da je svaka individuacij bolna,¹ možda i digitalna umetnost tek treba da postigne svoje traumatično osvešćenje i time stekne šansu da, prevazilazeći svoj sadašnji identitet primarno određen aglomeracijom efemernih tehnoloških, ekonomskih, ekoloških, društvenih i političkih manifestacija, postane celovit poduhvat?

¹ C.G. Jung: *The Meaning of Individuation*, u *The Integration of the Personality*, tr. Stanley M. Dell, New York: Farrar & Rinehart, 1939, passim (online izdanje).